

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Απαντήσεις Θεμάτων Επαναληπτικών Πανελληνίων Εξετάσεων Γενικών Λυκείων

Α1. Ο Δ. Σολωμός ως δάσκαλος της Επτανησιακής Σχολής χρησιμοποιεί θέματα αυτής, όπως τη φύση και τη θρησκεία και σύγκαιρα το έργο του διαπνέεται από τον βαθύτερο πόθο για την ελευθερία του υπόδουλου έθνους.

Αρχικά, η Ελευθερία εμφανίζεται ως υψηλή ιδέα στη σφαίρα της ηθικής και αισθητοποιεί τη δύναμη της θέλησης στην πάλη του ανθρώπου με την υλική βία. Αυτό γίνεται αισθητό στο Απ. 2, στ. 2, στον οποίο ο Κρητικός- αφηγητής ορκίζεται πρώτα πρώτα στις λαβωματιές που δέχτηκε πολεμώντας. Η μεταφορά μόφαγαν τα στήθια υποδηλώνει τη γενναιότητα και το θάρρος του πολεμιστή, ο οποίος αντιμετώπιζε τον εχθρό στήθος με στήθος· αν υπήρχε λαβωματιά στην πλάτη, αυτό θα σήμαινε ότι ο πολεμιστής δέιλιασε, το έβαλε στα πόδια και σε μια τέτοια στιγμή τον τραυμάτισαν από πίσω.

Στη συνέχεια, η φύση γενικά στην σολωμική ποίηση παρουσιάζεται ισότιμη με τον άνθρωπο. Χαρακτηριστικό σημείο είναι στο απ. 1, στ. 5-6. η φύση σε αυτό το σημείο παρουσιάζεται με όλη της την αγριότητα· οι δυνατές βροντές, που ακολουθούν τις αστραπές, κάνουν να ακούγεται από παντού, από το πέλαγος, τον ουρανό, τις ακτές και τα βουνά, ένας έντονος, πολύ ηχηρός αντίλαλος. Ο αφηγητής σκηνοθετεί ένα ζοφερό θαλασσινό τοπίο μέσα στη σκοτεινιά και το μυστήριο της νύχτας, κάτω από τη φωτοχυσία των δυνατών αστραπών και το τρομερό αντάριασμα των βροντών που αντηχούσαν στα βουνά και στα ακρογιάλια. Οι πληθυντικοί (πέλαγα, ακρογιαλιές, βουνά) υπογραμμίζουν την απεραντοσύνη της πλάσης και τη μηδαιμνότητα του ανθρώπου απέναντι στην έκταση και τη δύναμη των φυσικών δυνάμεων.

Τέλος, το θρησκευτικό στοιχείο είναι έντονο, ιδιαίτερα στο απόσπασμα 2. Η θρησκευτικότητα του Σολωμού εκφράζεται με την ποιητικοποίηση χριστιανικών αντιλήψεων (Εσχατη Κρίση, η σάλπιγγα της Δευτέρας Παρουσίας και η ανάσταση των νεκρών «εν σαρκί», η συντέλεια του παλιού κόσμου από το «πυρ το εξώτερον» και η δημιουργία του νέου κόσμου κ.ά.), με την αισιοδοξία του για την πάταξη του θανάτου και το «δρασκέλισμα» του φθαρτού ανθρώπου προς τη μακαριότητα της αιώνιας δικαίωσης και μέσα από την εξιδανίκευση της χριστιανικής πίστης («έψαλλε την Ανάσταση») και της αγνότητας («τρέμαν τα λουλούδια») της κόρης.

B1. Σύμφωνα με τον Ερατοσθένη Καψωμένο στον «Κρητικό» έχουμε μια *αφηγημένη ιστορία*, αφού μία από τις σταθερές τους είναι το «σχήμα της δοκιμασίας». Τα βασικά δομικά συστατικά του σχήματος της δοκιμασίας είναι: αρχικά μία κατάσταση στέρησης που θα ωθήσει τον ήρωα στη δοκιμασία. Ως τέτοια ορίζεται η καταστροφή της Κρήτης. Έπειτα, ο ήρωας που διακρίνεται για την αγωνιστική του διάθεση απέναντι στις αντίμαχες δυνάμεις της φύσης. Τέλος, ο αγώνας για τη σωτηρία της αγαπημένης του απομένει το μόνο κίνητρο του ήρωα. Στο Απ.1 σηματοδοτείται η έναρξη της δοκιμασίας του Κρητικού· (*Έκοίταα, κι ἦτανε μακριά ἀκόμη τ' ἀκρογιάλι*). Ο Κρητικός ναυαγός κινδυνεύει μαζί με την αγαπημένη του να καταποντιστούν εξαιτίας των έντονων καιρικών φαινομένων· (*Τά πέλαγα στήν ἀστραπή κι ὁ οὐρανός ἀντήχων, Οἱ ἀκρογιαλιές καί τὰ βουνά μ' ὅσες φωνές κι ἄν εἶχαν*).

Συγκεκριμένα στο Απ. 2 το επεισόδιο αυτό αντιστοιχεί σε μια δοκιμασία και μάλιστα στην τελική δοκιμασία του ζευγαριού, όπου όλα θα κριθούν οριστικά (δικαίωση ή καταδίκη στην αιωνιότητα). Στην ενότητα δεν περιλαμβάνεται η Κρίση μόνο η ανυπόμονη προσδοκία της. Ο ποιητής ωστόσο έχει φροντίσει να περικλείσει όλους τους τυπικούς κώδικες δικαίωσης της κόρης δίνοντάς μας τα γνωρίσματα της κόρης. Κοσμεύεται από αγνότητα («τὴν Κοιλάδα ἀγιάζει»), παρθενία («τῆς τρέμαν τὰ λουλούδια»), χριστιανική πίστη, θρησκευτικότητα («Ἐψαλλε τὴν Ἀνάσταση»), ομορφιά («Μὴν εἶδετε τὴν ὁμορφιά») σε φυσικό και μεταφυσικό επίπεδο, ευθυμία, αγαλλίαση, χαρούμενη διάθεση («*χαροποιά ἢ φωνή της*»), ψυχική ανωτερότητα, και υπέρτατο κάλλος (εκδηλώσεις τιμῆς από τα κοσμικά στοιχεία, αναγνώριση από τους αναστημένους).

B2.α.

- α - 2
- β - 5
- γ - 1
- δ - 3
- ε - 4

B2.β.

Οι αναστημένοι μετά από τις παρακλήσεις του Κρητικού του απαντούν (ανθυποφορά) την είδαν κάπου ψηλά το πρωί της ίδιας μέρας, στην πόρτα του Παραδείσου, με παρθενική όψη, να ψάλλει ύμνους αναστάσιμους, ανυπομονώντας για τη στιγμή που η ψυχή της θα ξανασυναντήσει το σώμα της. Η περιγραφή της κόρης, όπως τη δίνουν οι αναστημένοι στον Κρητικό, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο αυτός την αναζητά είναι τέτοιες που ενώνουν το «φυσικό» με τον ηθικό κόσμο, το γήινο κόσμο του έρωτα και της αγάπης με το μεταφυσικό κόσμο των ψυχών και της αρετής. Η παρουσία και το τραγούδι της έκαναν ακόμα και τα ουράνια σώματα να αλλάξουν στάση. Τα λουλούδια που κρατά η κόρη είναι τα άνθη της αγνότητας, της παρθενίας. Συχνό μοτίβο στην ποίηση του Σολωμού. Τέλος, το ότι η κόρη έβγαине χαρούμενη από τη θύρα του Παραδείσου δηλώνει ότι είτε κρίθηκε για την αγνότητά της είτε είναι βέβαιη για τη Μέλλουσα Κρίση.

Γ1α.

Ο αφηγητής σ' αυτή την ενότητα διακόπτει την εξιστόρηση των γεγονότων, και κάνει έκκληση στους υποθετικούς ακροατές του να τον πιστέψουν ίσως, γιατί συναισθάνεται ότι όσα πρόκειται να πει είναι δύσκολο να τα πιστέψει κανείς. Το ρήμα «πιστέψετε» αναφέρεται στο παρόν. Ο ήρωας βρίσκεται στο πραγματικό παρόν της αφήγησης, όταν μετά το ναυάγιο και το χαμό της κόρης ζει ως πρόσφυγας διηγούμενος σ' όλους τη συγκλονιστική εμπειρία του. Ο Κρητικός-αφηγητής ορκίζεται πρώτα πρώτα στις λαβωματιές που δέχτηκε πολεμώντας. Η μεταφορά *μόφαγαν τα στήθια* υποδηλώνει τη γενναιότητα και το θάρρος του πολεμιστή, ο οποίος αντιμετώπιζε τον εχθρό στήθος με στήθος. Οι νεκροί συμπολεμιστές που αγωνίζονταν για την ελευθερία στην Κρήτη είναι μια δεύτερη ιερή αξία για τον αφηγητή, με την οποία τους αποδίδεται τιμή αλλά παράλληλα εξαίρεται και η συντροφικότητα ως αξία. Το τρίτο σκέλος του όρκου αναφέρεται στην ψυχή της νεκρής αγαπημένης του αφηγητή, που προσπάθησε να τη σώσει από τα κύματα, αλλά δεν τα κατάφερε. Η μεταφορά *μ' έκαψε τον κόσμο* *απαρτώντας* υπογραμμίζει το μέγεθος της αγάπης αλλά και το ψυχικό κόστος που είχε για τον αφηγητή ο θάνατος της αγαπημένης του. Με την υπαινικτική αναφορά αυτού του θανάτου η αφήγηση μεταφέρεται στο μέλλον (πρόληψη ή πρόδρομη αφήγηση) και παράλληλα προιδεάζεται ο αναγνώστης για το θάνατο της κόρης (πολλοί μελετητές έχουν τη γνώμη ότι προσημαίνεται αυτός ο θάνατος).

Γ1β.

Οι αναστημένοι σε αυτούς τους στίχους αναφέρουν πως είδαν την κορασιά πριν λίγο να γυρεύει κι αυτή κάποιον. Με τη φράση αυτή δίνουν στον Κρητικό ελπίδες, γιατί η αγαπημένη του είναι εκεί κοντά και τον αναζητά κι αυτή. Αν ο ίδιος επιταχύνει ίσως την αναζήτηση του, θα πετύχει τη συνάντηση και το αιώνιο σμίξιμό τους. Σε αυτούς τους στίχους ανιχνεύουμε πλατωνικές ιδέες, όπως τη θεωρία του «πλατωνικού έρωτα», δηλαδή την πνευματικότερη μορφή του έρωτα. Ο Σολωμός δίνει έμφαση στην από κοινού κρίση του ζευγαριού και στην παντοτινή ένωση μέσα στη μακαριότητα της αιώνιας ένωσης. «Όλο το 19ο απόσπασμα σηματοδοτεί τον έρωτα, με την εκδοχή της πληρότητας μέσω της ένωσης, ως αξίας που διαπερνά τα όρια της ζωής και καταξιώνεται στην αιωνιότητα με το υπέρτατο κριτήριο της θείας δικαιοσύνης» (Καψωμένος). Ο Κρητικός ξεπερνά τα όρια του Χρόνου για να απαντήσει τον Ουράνιο έρωτα.